

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.2, maj 2013

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Vibeke A. Pedersen

Tilsyn ved dr.theol. K.E. Bugge

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Romer-Vise

ved Henrik Yde

Indhold

- 1 Grundtvigs antiromerske kompleks
- 2 Henrik Wergeland
- 3 Anvendt litteratur

1 Grundtvigs antiromerske kompleks

Grundtvig havde ikke talt latin siden sin embedseksamen i 1803, men i reformationsåret 1836 måtte han ved en enkelt lejlighed gøre det for at kunne opponere ved Trinitatis-præsten Valdemar Henrik Rothes disputatsforsvar. Det faldt ikke heldigt ud, hvad han selv blankt og ikke uden selvironi tilstod overfor vennen B.S. Ingemann:

“[...] at det var slet Latin behøver jeg næppe at bemærke [...]. Saa snart jeg imidlertid blot lukkede Munden op paa det forbigstredte Kragemaal, sank det romerske Aag, sagtens for at hævne sig, med en saadan Vægt paa mine Skuldre, at jeg [...] rystede som et Æspeløv” (Grundtvig og Ingemann 1882, s. 185).

Læs mere

Personligt var Grundtvig fra sin ungdom ellers en særdeles habil latiner. Han afgik således fra Aarhus Katedralskole oktober 1800 med førstekaraktter med udmærkelse (*laudabilis præ ceteris*) i latin. I sine ungdomsdagbøger strøede han om sig med latiske citater, og han læste ivrigt Holbergs latinsprogede værker (Bugge 1966, s. 1-11).

Grundtvigs krig imod al 'latinitet', herunder latinsk grammatik, latinskolen og Københavns Universitet, de klassiske romerske digtere, filosoffer og jurister, ja, mod 'Rom' i det hele taget, mod katolicismen, paven og 'papisteriet', mod 'den romersk-italienske videnskabelighed' og hvilke andre udtryk og skældsord, han brugte herom, kan set med moderne øjne virke uforståelig, overspændt eller rent ud manisk. Sådan virkede den da også på mange samtidige, ikke mindst inden for universitetsverdenen. Men var der tale om en krig, så var det dog ikke nogen enmandskrig. Grundtvig var ikke alene i sin kritik af 'latiniteten', og han var heller ikke den første til at rejse kampen.

Nogen samlet fremstilling af Grundtvigs "antiromerske kompleks" (Pontoppidan Thyssen 1965, s. 103), som har mange kilder, findes endnu ikke, men en koncentreret oversigt over kompleksets litterære aspekter er givet af Flemming Lundgreen-Nielsen. Efter Reformationen og frem til midten af 1700-tallet var Romerriget generelt blevet opfattet som et civilisatorisk højdepunkt. Men da man derpå fra Holbergs tid og senere i romantikken besindede sig på, hvad der var dansk og nordisk, blev Romerriget uvilkårligt "det store verdenshistoriske modbillede til fædrelandet" (Lundgreen-Nielsen 1993, s. 259). Dertil kom, at latin som videnskabeligt sprog på Københavns Universitet og i de lærde skoler fra midten af 1700-tallet var trængt dels af naturvidenskaberne og de tekniske fag, dels fra national side, som f.eks. det i 1742 grundlagte Kgl. Danske Videnskabernes Selskab, der ønskede at fremme videnskabelige studier på dansk og om Danmark. I sidste fjerdedel af 1700-tallet trådte Tyge Rothe og professor Abraham Kall frem som nationale historikere, Rothe med den vidtløftige *Christendommens Virkning paa Folkenes Tilstand i Europa* (1774-1783) på 2.586 sider, som Grundtvig slugte, Kall med en meget udbredt skolebog i *Verdenshistorie* (1776 og følgende oplag), som også Grundtvig benyttede i sin historieundervisning ved Det schouboeske Institut 1808-1811. Rothe og Kall betragtede begge Romerriget som en overgangs- og forfaldsfase i folkenes historie. Også Herder, som Grundtvig studerede i disse år, anså Rom for en 'røverhule' (Vind 1999, s. 287 f.).

Grundtvigs første omfattende undsigelse af Romerriget som en ugudelig stat offentliggjordes 1812 i *Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng*. I de følgende årtier bredte han det historiske angreb ud til en omfattende kritik af romerånden i det moderne Frankrig, hos de tyske naturfilosoffer (især Schelling) og digtere (bl.a. Goethe), foruden romerånden i pavestaten og i Det Tysk-romerske Rige (Lundgreen-Nielsen 1993, s. 271).

Teologisk kan der desuden peges på, at Grundtvigs senere afvisning af den 'juridiske' opfattelse af gudsforholdet, der havde hersket i den vestlige kirke siden Tertulian, og hans opdagelse af et lysere og mindre spekulativt syn herpå hos Irenæus, udgør en del af forklaringen på hans opgør med 'Rom' i dennes skikkelse af katolsk kirke (Værgen 2012, s. 123 ff.).

Psykologisk kan det muligvis også hævdes, at lidenskaben og raseriet i opgøret kan have en del af sin forklaring deri, at det i nogen grad var et selvopgør i forhold til den konservative pietisme, Grundtvig var opvokset i, følte sig forpligtet på og efter 1825

måtte afregne med (Bugge 1965, s. 52).

Nogen konkret eller aktuel årsag til “Romer-Vise” kendes ikke.

Læs mere

Interesserede kan søge videre i forfatterskabet, f.eks. gennem registeret til *Auken* (2005), s. 731, opslagsordet “Rom”.

2 Henrik Wergeland

“Romer-Vise” fik ved sin fremkomst i *Nordisk Kirke-Tidende*, 8. januar 1837 ingen omtale i den danske offentlighed. Men da den et halvt år efter optryktes i det norske dagblad *Morgenbladet*, blev den imødegået i det radikalt liberale og norsk-nationale organ *Statsborgeren*.

Statsborgeren var redigeret af digteren og præsten Henrik Wergeland. Som Grundtvig var også Wergeland præget af klassisk-patriotiske ideer såvel som af moderne nationalromantik. Men i modsætning til Grundtvig hyldede Wergeland liberale frihedsideer og betragtede Julirevolutionen i Paris 1830 med begejstring. Hjemmefra havde han medbragt en grundfæstet tillid til fornuften. Med hjemmefra havde Wergeland desuden en grundfæstet national anti-danskhed og i forlængelse heraf: anti-grundtvigianisme.

Læs mere

Om Grundtvig og familien Wergelands indbyrdes fjendskab, se nærmere i indledningen til *Til Nordmænd om en Norsk Høiskole*, afsnittet [Statsborgeren](#).

Grundtvig havde tidligere på året i Christiania (Oslo) fået udgivet sit lille værk *Til Nordmænd om en Norsk Høi-Skole*, som havde vakt en del opsigt i norsk presse. Men først et par uger efter, at det Grundtvig-venlige *Morgenbladet* 29. august havde ladet “Romer-Vise” optrykke, reagerede Wergeland i *Statsborgeren* den 14. september 1837 med et generelt angreb på både Grundtvig og hans norske tilhængere, som kan ses i faksimile her: [Forbausende Yttringer af Grundtvig](#)

I Norge var *Til Nordmænd om en Norsk Høi-Skole* oftest blevet opfattet som et indlæg i den standende skolepolitiske debat om latinskoler kontra realskoler. Kun de færreste så, at Grundtvig havde en helt tredje dagsorden, og da han jo tydeligvis var modstander af latinskolerne, havde man fejlagtigt taget ham til indtægt for realskoletanken. Det samme gør Henrik Wergeland i sin omtale af Grundtvigs “Angrebsdigt paa de gamle Sprogs Studium”.

I striden mellem klassisk og moderne dannelse og mellem de klassiske sprog og de ‘reale’ fag fremstiller dette angreb Grundtvig som lidende af en “partiel monomanisk Galskab”, som videnskabelig ignorant – og dermed som uskikket til at udtale sig om

moderne uddannelsesspørgsmål.

3 Anvendt litteratur

- Auken, Sune (2005) *Sagas Spejl. Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig*. København.
- Bugge, Knud Eyvin (1965) *Skolen for livet. Studier over N.F.S. Grundtvigs pædagogiske tanker*. København.
- Bugge, Knud Eyvin (1966) "Grundtvigs Holberg-studium 1804" i Henning Høirup (red.): *Guldalderstudier. Festskrift til Gustav Albeck*. Århus.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1882) *Grundtvig og Ingemann. Brevvexling 1821-1859*, udg. af Svend Grundtvig. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1993) "Kampen om Rom. Romerriget i dansk litteratur 1750-1900", i Otto Steen Due & Jacob Isager (1993) *Imperium Romanum. Realitet, idé, ideal. III. Fra Napoleon til EF*. Aarhus.
- *Nordisk Kirke-Tidende*, 8. januar 1837. København.
- Pontoppidan Thyssen, Anders (1965) "Skolen for livet. Om K. E. Bugges disputats" i *Grundtvig-Studier 1965*. København.
- *Statsborgeren* 29. august 1837. Christiania.
- Vind, Ole (1999) *Grundtvigs historiefilosofi*. København.
- Væрге, Johannes (2012) *Det betroede menneske. Opgør med forvreden kristendom*. København.